

XVIII. YÜZYILIN İLK YARISINDA KONYA'YA GELEN TÜCCARLARIN TİCARİ FAALİYETLERİ

THE ACTIVITIES OF THE MERCHANTS WHO COME TO THE KONYA IN THE FIRST HALF OF 18TH CENTURY

Yrd. Doç. Dr.Rümeysa KARS

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, e-mail: bilgilirumeysa@gmail.com, Nevşehir/Türkiye

ÖZ

Konya, Osmanlı devrinde onyedinci yüzyıl sonrasında çok geniş çevrenin ihtiyacını karşılayan bir sanayi üretim merkezi ve pazar şehri olmuştur. Kent, ticaret yolları güzergâhında, Anadolu'nun elverişli iklim koşullarına sahip bir mevkiye yer almaktaydı. Konya, her yönden gelen yolların geçtiği transit merkezi idi. Osmanlılar zamanında sağ kol güzergâhında, İstanbul'dan başlayarak Anadolu ve kutsal topraklara doğru devam eden bir hat üzerinde yer almıştır. Osmanlı Devleti'nin haberleşme, ticaret, askerî sefer, hac seferi, devlet memurlarının görev yerlerine salimen ulaşmaları amacıyla belli güzergâhlar üzerinde menziller ve konaklama tesisleri bina ettikleri bilinir. Bunlardan en önemlileri, yukarıda sözünü ettiğimiz büyük şehirler ve ülkelerarası ticaret yollarına açılmakta ve muhtemelen şehir içindeki yol sisteminin bağlantılı bulunduğu kapılar da bu güzergâha dayanmakta idi. Gelen konukların faaliyet yürütmesine yönelik ticarî alt yapı da buralarda tesis edilmişti. Güvenli bölgeler de olan bu kesimler tüccarların konup göçmelerine olanak sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Pazar, Ticaret, Transit ticaret, Menzil

ABSTRACT

Konya, became an industry production center and a market city which meets the needs of a large region after 17th century in otoman period. The city took part in a place that had convenient climate conditions in Anatolia on the trade routes. Konya was a transit center which had a lot of ways coming from all of the directions. In Ottoman's period, on the right route, Konya took place on all of the routes that started from İstanbul to the Anatolia and the holy land. It is known that ottomans built accomodation places and destrinctions fort he aim of communication, commerce, military expedition, pilgrim's journey and arriying of the officers to their working places in a secure way one of the most important of these, the gates that opened to the big cities and international commerce routes that we have mentioned recently, and probably the gates related with the way system in the city center based on this route. The commercial substructure was built her efor the visitors doing their activities. These places which are secure made the merchants rest and go on their routes.

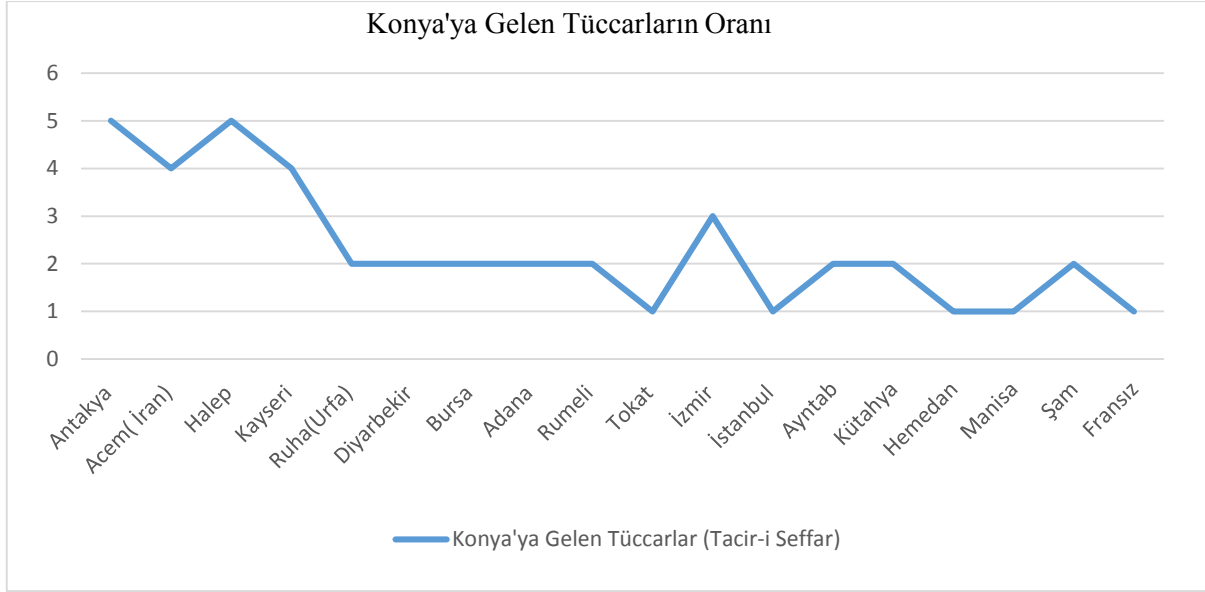
Keywords: Market, Trade, Transit Trade, The range

1. GİRİŞ

Ticarî faaliyetlerin yoğun olarak yaşandığı bir coğrafyada var olan Konya, tüccarların ulaşımını sağlama açısından önem arz eden bir konuma sahip bulunmaktaydı. İstanbul'dan güneydeki Osmanlı topraklarına giden yol üzerinde oluşu şehrin gelişmesini de olumlu yönde etkilemiştir. Konya, Anadolu'nun hemen merkezinde ve anayol üzerinde bulunduğundan birçok Osmanlı padişahı seferlere giderken buradan geçmiştir. (Baykara, 2002, 186- 187) Onsekizinci yüzyılın ilk yarısında Konya, Anadolu'nun büyük sayılabilecek şehirleri arasında yer almaktaydı.

2. KONYA'YA GELEN TÜCCARLAR VE FAALİYETLERİ

Konya'nın ticarî niteliği konumu ve konuklarının çeşitli ticarî metalarını kentte pazarlamaları dolayısıyla önem kazanmıştır. Konya'ya gelen tüccar kesimine bir grafik üzerinde baktığımızda *Halep*'in ilk sırada yer aldığını görmekteyiz. Bunun yanında *Antakya* ve *İran*, *İzmir* de diğer kentlere nazaran daha sık uğrayan tüccarlar arasında yer almaktadır.

Grafik 2. Konya'ya Gelen Tüccar Sayısının Oranı (KŞS, 39-57 Numaralı Defterler)

Konya'ya gerek Anadolu'dan ve gerekse Anadolu dışından gelen tüccar kesiminin güzergâhına ve Konya'da yürüttükleri ticarî faaliyetlere bakıldığında;

Halepli Tüccarlar ve Faaliyetleri: Konya'da bir anda ölen Halepli bir tüccarın kumaş cinsi emtiaya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Aslen *Halepli* olup Konya'da bir anda iken ölen Arap Hacı Ömer'in vefatı üzerine handa bulunan eşyasının tesbiti ve Beytü'l-mal Emmini aracılığıyla varislerine teslim edilmesi için bir tereke tutanağı oluşturulmuştur. 5 kuruşluk han kirası, 429 kuruş çeşitli kimselerde bulunan borcu dışında yüklü miktarda *Halebkarî iplik*, *bogasi* ve *Ermenek sarığı* gibi eşyalarında yer aldığı terekesinde toplam 1255 kuruş bulunmaktadır. (KŞS, nr. 54, s. 35, h. 2; H. 1151/ M. 1739)

Bir diğer belgede, Halep tüccarının *Konya*'da bulunduğu esnada yürüttüğü ticarî faaliyet esnasında yaşanan bir borçlanma ilişkisine dair veriler mevcuttur. Ancak borçlanmanın ne üzerine olduğunu belirleyemiyoruz.

Halep tüccarından Arap Ömer, Konya'da bulunduğu esnada es-Seyyid Mehmet ibn-i Şaban'ın kendisine 130 kuruş borcun ödenmesine ilişkin bir anlaşmazlık yaşanmıştır. (KŞS, nr. 40, s. 26, h. 1; H. 1114/ M. 1702) Halep tüccarı, tıpkı Konya gibi imparatorluğun diğer önemli merkezlerinde de ticaret yapmaktaydı. Ancak bu güzergâhlara erişebilmek için Konya'ya uğramak durumundaydı. *Halepli tacir* el-Hac Mahmut Ağa, *Galata*'da ikamet edip, *Konya*'da Halebî bogasi alışverişinde bulunmaktaydı. (KŞS, nr. 47, s. 166, h. 3; H. 1128/ M. 1716)

Konya'ya ilişkin diğer bir belgeden Halep tüccarının Konya'ya kafil halinde geldiğini öğreniyoruz. *Halep tüccarının Konya'ya kafil halinde gelmesi* Konya'nın önemli bir geçiş güzergâhında bulunmasından ileri gelmekteydi. İlgili kayıta; *Şam, Halep, Bağdat, Basra, Musul, Diyarbakir, Tokat, Erzurum, Acem tarafından İzmir'e giden Emtia kervanları Konya, Karaman, Karahisar dolaylarından bazı nevahi, kasabat, köylerde perakende olub gelecek emtia ve eşyanın rüsum gümrüğünü eskiden olduğu gibi Ferman-ı âli gereğince ödemeleri ve tüccarlara eda tezkiresi vermek şartıyla ticarî faaliyetlerini yürütmelerine mani olunmaması gereği bildirilmekteydi.* Bazen Halepli tüccarın bu yol güzergâhından ayrılarak talî yollardan geçmeye çalıştıkları da olurdu. Bu durumda olan tüccarlara uyarılar yapılır, ticaret güzergâhı üzerinde kalmaları telkin edilirdi. Yine de bu duruma riayet etmeyen tüccara rastlanırdı. Mesela, Çuhadar Mehmet ibn-i Ali, *Konya Sudirhemi nahiyesinden Sille köyü ahalisinden Abdulvehhab Beşe ibn-i Ali ve Kürd Hüseyin Beşe ibn-i Ali adlı kişiler ile Halep tüccarlarından Boduroğlu Aniştâş adlı zimminin vekili amcası Andon veled-i Yıvan adlı zimmi arasında bir anlaşmazlık söz konusu olmuştur. Aniştâş, Halep tarafında Halep kafillesi tüccarlarıyla gelirken 5 yük emtia ile Bulasan mevkiinde kervandan ayrılıp gizlice firar etmişti.* (KŞS, nr. 54, s. 137, h. 1; H. 1151/ M. 1739)

Antakya Tüccarı ve Faaliyetleri: Antakyalı tüccarın Konya’da kumaş ticareti maksadıyla bulunduğu ilişkin bir kayıt mevcuttur. Belgede bir hırsızlık olayında bahsi geçen *Penbe bezi*, *Antakya bogasisi* ve *Ermenek Sarığı* isimleri bunun göstergesidir. *Penbe*, pamuk için kullanılan bir tabirdir. (Develioğlu, 1268) *Penbe bezi* adıyla bir çeşit pamuklu bezin kastedildiğini saptayabilmekteyiz. Antakya bogasisi tabiri ise Antakya’ya özgü bir dokumanın varlığından haberdar olmamızı sağlamaktadır. Ermenek sarığı ise Karaman’a bağlı bir ilçe olan Ermenek’te üretilen ve ticarete konu olan başka bir emtiadır.

Tüm bu ürünlerin şahsın beraberinde bulunması ise bu eşyalar üzerine ticaret yaptığını göstermektedir. Konya’da Ahmed Efendi Hanı’nda kalan *Antakyalı Veli* ibn-i Talha isimli kimsenin At Pazarı kapısı hâricindeki dükkanların altı ay önce yandığı gece handaki odasından 34 adet *penbe bezi*, 7 adet *Antakya bogasisi*, 4 adet *Ermenek sarığı* toplam kırk kuruş kıymetli eşyası ile nakit on kuruşu çalınmıştır. (KŞS, nr. 56, s. 124, h. 2; H. 1155/ M. 1743)

Ermeni asıllı Acem bir kölenin satışına dair iki Antakyalı tacir arasında yapılan satış işleminin Konya’da bir handa gerçekleştirilmesi Antakyalı tüccarların Konya ile ticarî bir ağ oluşturduklarının göstergesidir. *Antakyalı* olup Konya’da Hasan Efendi Hanı’nda sakin olan el-Hac Mehmet Beşe ibn-i Hasan, 8 ay önce satın aldığı Acem asıllı Ermeni kölesi Hurmisima’yı Konya’da yine Antakyalı Nazar veled-i Karar’a 333 kuruş satmıştır. (KŞS, nr. 39, s. 10, h. 6; H. 1112/ M. 1700)

Acem Tüccarı ve Faaliyetleri: Acem tüccarının Konya hanlarında ticarî faaliyet yürüttüğünü gösteren bir belgeye göre, Konya’da Kapan Hanı’nda sakin *Acem tüccarından* Mirat veled-i Kalyos ve Erkil veled-i Bagos ve Aslan veled-i Evanos ve Mirat veled-i Mirzamili ve Davud veled-i Pulad adlı zimmiler handaki odalarında metallerinin satışını gerçekleştirdikleri esnada Serdar Abdi Beşe, handaki odalarında “*Siz şarap üretip satarsınız!*” diye odalarını mühürleyip gitmiştir. Acem tüccarının şarap satmadıkları saptanınca ceza almamışlardır. (KŞS, nr. 52, s. 34, h. 2; H. 1142/ M. 1730)

İranlı olduklarını öğrendiğimiz tüccarların Konya’da ortaklaşa ticarî faaliyet yürüttüklerini öğrendiğimiz bir belgeden bu tüccarların ticarî faaliyetlerinin içeriğini öğrenemiyoruz. Ticaret güzergâhlarının Konya’nın ötesinde bir yer olduğunu da belgede geçen *sefer halinde bulunmaları* tabirinden saptayabilmekteyiz. *Acem tüccarı* taifesinden İvaz ve Gözhak isimli zimmiler sefer halinde iken Konya’da buldukları esnada İvaz, rahatsızlanır. Bir cerraha muayene olur. *İşinde ehil olan Konyalı cerrahın, hastalığın tedavisi için gereken ilacı yapmasını, eğer tedavi işe yaramaz ölürse masrafının terekesinden giderilmesi gerektiğini belirterek*, Gözhak’ı kendisine kefil tayin etmiştir. (KŞS, nr. 39, s. 12, h. 1; H. 1113/ M. 1701)

İran-Osmanlı ilişkilerinde bir gerginlik süreci yaşanması dolayısıyla ticarî ilişkilerin bir takım yasaklara tabi tutulduğunu, Acem tüccarı ve Acem metasının bu süre zarfında Osmanlı İmparatorluğu dahilinde bulundurulmamaya özen gösterildiğini, gerekli malzemenin ise belli denetimler dahilinde gümrüğe tabi tutulup temin edilmesi gibi uygulamaların bulunduğunu biliyoruz.

Bu süreç kapsamında ele alabileceğimiz *İranlı esirlerin satışının yasaklanması* hakkında feranların yayımlandığını biliyoruz. (KŞS, nr. 53, s. 268, h. 1; s. 301, h. 4; s. 500, h. 2; s. 700, h. 1; H. 1149/ M. 1737)

Kayseri Tüccarı ve Faaliyetleri: Şer‘iyye Sicilleri, Kayserili tüccarın Konya’da faaliyet yürüttüğüne dair veriler ihtiva etmektedir. İlgili bir tereke kaydında; Aslen Kayserili olup Konya’da Şeyh Mehmed Efendi Hanı’nda kalırken ölen Musa Beşe ibn-i Halil’in terekesinde yer alan 300 kuruşluk *sahtiyan* ve 400 kuruş nakit, varisi Hacı Ali’ye teslim edilmiştir. (KŞS, nr. 57, s. 68, h. 4; H. 1162/ M. 1750) Yine Kayseri tüccarının Konya’da *bogasi ve muytab eşyası* ticareti amacıyla bulunması şaşırtıcı değildir. Zira Konya’nın bu hususta uzmanlaştığını biliyoruz.

Bu konuyla ilgili bir kayıt, Kayserili bir tüccar olan es-Seyyid Halil ibn-i Ebubekir’in Konya’da Ahmed Efendi Hanı’nda misafir iken ölmesi ve terekesinde yer alan 1500 kuruş ve 4 top *bogasi* ile belli bir miktardaki *muytab eşyasının* varislerine teslimi hakkındadır. (KŞS, nr. 57, s. 74, h. 1; H. 1162/ M. 1750)

Kayserili tüccarların daha öncede gördüğümüz üzere ticarî metalleri arasında kölenin ağırlıklı olarak yer alması, uzak mesafe ticaretinde uzmanlaşmalarından ileri gelmekteydi. Nitekim Kayserili esir tacirlerinin farklı güzergâhlardan getirdikleri köleleri Anadolu’daki kentlerde sattıklarını biliyoruz. Konya’da bulunan *Kayserili tüccarla* ilgili bir yaralama davasında, Kayserili tüccarın mağduriyetinin giderilmesi söz konusu olmuştur.

Kayserili Mehmet ibn-i Ali Beşe, Konya’da bulunduğu esnada Hasan Efendi Hanı’nda kalan İyad veled-i Alye’yi siyah saplı bıçakla sol tarafından yaralamıştır. *Köle satışı* gerçekleştirdiklerini, bu satışa ilişkin borcun ödenmediğini, tartışma esnasında bu durumun gerçekleştiğini belirten şahısların, gereken meblağın

ödenmesi neticesinde aralarındaki anlaşmazlığın çözüme kavuştuğunu öğreniyoruz. (KŞS, nr. 40, s. 143, h. 2; H. 1114/ M. 1702)

Belgelerde “Çâr-şeb” olarak adına rastladığımız ticarî ürün kadın giysisini temsil etmektedir. (Develioğlu, 221) *Çarşaf*, Türkçe’ye Arapça’dan geçmiş bir kelimedir. Arapça’da, Türkçe’de kullanıldığı gibi dört köşe örtü veya yatak örtüsü anlamına gelmektedir. Çarşaf, baştan yere kadar uzanan, kolsuz, tek parçalı bir kadın giysisiydi. (Aktaş, 1991: 34) *Kayseri-Konya-Ayntab* güzergâhında çarşaf, bir ticarî emtia olarak alınıp satılmaktaydı. Çarşaf, kumaş ticareti amacıyla bu bağlamda önem kazanmış bulunan Ayntab pazarında satışa çıkarılmak istenmiş olabilir. Aslen *Kayseri*’ye bağlı Talas’ta sakin iken *Konya*’da Hasan Efendi Hanı’nda misafir olan Semevin veled-i Sefer adlı zımmi, *Konya*’da Devenci İsa aracılığıyla Ayntab’da Bekmez Hanı’nda sakin ortağı el-Hac Süleyman’a satması için *17 yük çarşaf* göndermek istemiştir. Nakil işlemini esnasında bir sıkıntı yaşanmıştır. (KŞS, nr. 48, s. 204, h. 2; H. 1130/ M. 1718)

Urfa Tüccarı ve Faaliyetleri: *Konya*’da *bogasi satışı* amacıyla bulunan, zımmi olduğunu saptadığımız Urfalı bir tüccara rastlıyoruz. Ruha(Urfa)’dan olup ticaret yapmak için *Konya*’ya gelip Çaylıpazar Hanı’nda sakin olan Markiz veled-i Nakson adlı zımmi *Konya*’da sakin Bağos veled-i Gornos adlı zımmiden şikayetçidir. *Bogasi satışı* gerçekleştirdiği esnada Urfalı tüccarın eşyalarının çalınma tehlikesi zuhura gelmiş; ancak olay çözümlenmiştir. (KŞS, nr. 39, s. 115, h. 1; H. 1113/ M. 1701)

Konyalı ve Urfalı iki tüccarın *Konya*’da *kumaş ticaretinde* ortaklık faaliyeti yürüttüğünü ilgili bir diğer belgeden öğreniyoruz. Belge, *Konyalı* Mehmet ibn-i Ahmet adlı şahsın ortağı *Urfalı Hasan ibn-i Ali* ile *Konya*’da Ahmet Efendi Hanı’nda *Antakya bezi*, *Urfa Bezi*, *Halep Alacalı*, *Şam metaı* üzerine ticaret yaptıkları esnada Hasan’ın ölmesi üzerine bu satıştan elde edilen 3400 kuruşluk miktar varislerine teslim edilmiştir. (KŞS, nr. 53, s. 46, h. 3; H. 1149/ M. 1737)

Diyarbakır Tüccarı ve Faaliyetleri: *Mazı-mazu*, ak meşenin üzerinde hasıl olan bir ur olup debbağlık, boyacılık ve tıpta kullanılan bir maddedir. (Kütükoğlu, 1983, 100- 355) Bu anlamda kaliteli mazu Diyarbakır’da ticarete konu olan önemli bir malzemeydi. *Konya-Bursa-Diyarbakır* güzergâhında yürütülen ticarî faaliyette diğer Anadolu kentleri arasında da gördüğümüz gibi mükarîlerden istifade edilmekteydi.

Diyarbakırlı tüccar, *Bursa*’dan aldığı kumaşları ve Diyarbakır’den getirdiği mazıyı satmak için *Konya*’yı tercih etmişti. İlgili belgede ölen şahsın mükarîler eşliğinde kente gelmekte olduğunu, ancak eşkiya saldırısında öldürüldüğünü ve eşyasının Beytü’lmal’e intikalini açıklayan bir konu işlenmektedir. Ticaret eşyası *kumaş ve kumaş boyası(mazu)* olarak kaydedilmiştir.

Konya’da Beytü’l-mal Emmini olan Ahmet Ağa ibn-i el-Hac Mehmet; Mehmet ibn-i Hasan Ağa’nın kölesi Abdullah ile mükarî taifesinden Abdulbaki ve Bekir’den şikayetçidir. Buna göre, *Bursa*’da bulunan Diyarbakırlı Mustafa, kumaş, kumaş boyası(mazu) gibi ticaret eşyasını kendi develerine yükleyip mükarîler eşliğinde *Konya*’ya getirirken yolda eşkiyalarca katledilmiş, kalan eşyasını mükarîler getirdiğinde, ölen adamın varisinin olmadığı gerekçesiyle eşyasının Beytü’l-mal için ayrılması gerekmiştir.

Ölen tüccarın kölesinin, mükarîlerin bu şahsın diğer eşyalarını gizlice aldıklarını belirtmesi ve mükarîlerin bu hususta sorgulanmaları üzerine gerçeğin tespitiyle ölen şahsın eşyasının tamamının Emin’e teslimi gerçekleşmiştir. (KŞS, nr. 41, s. 55, h. 1; H. 1116/ M. 1704)

Bir diğer vesikada da Aslen *Diyarbakır* ahalisinden olup, ticaret sebebiyle *Konya*’da bulunan Hacı Mehmet ibn-i Hacı Osman, *Debbağ Ahmet* ibn-i Hacı Mehmet’ten iki ay önce her kantarı 85 kuruş olmak üzere satın aldığı iki kantar *mazı* bahası olarak 170 kuruş talep etmektedir.

Debbağ Ahmet söz tonusu mazı ayıplıdır, geri vereceğim deyince mahkeme, konuyu incelemesi için bir çuhadar görevlendirmiş, çuhadar, malı incelemiş ve ayıbı olmadığına karar vermiştir. Borcunu ödemesi konusunda Debbağ Ahmet’e tembihte bulunulmuştur. (KŞS, nr. 47, s. 159, h.1; H. 1128/ M. 1716)

Bursa Tüccarı ve Faaliyetleri: Çalışma konumuzu kapsayan dönemde *Bursa*, *Konya* ile ticarî ilişkilerin yürütüldüğü kentlerden birisidir. İlgili bir davada *Bursalı kumaş tüccarının Konya*’da bulunduğu esnada yaşadığı bir hırsızlık olayından bahsedilmektedir. Aslen *Bursa* sakini olup *Konya*’da Kapan Hanı’nda sakin Ahmet Beşe ibn-i İsmail, hanın odabaşısı Yosef veled-i Korye ve han odalarında bulunan Sava veled-i Ağya ve İlyaz veled-i Sonon ve Karabet veled-i Santi adlı zımmilerin 1 gün önce gece ile handa odasında olmadığı bir esnada odasını açtıklarını ve içinden *1 çift mai çuhalı sansar parçası kürk, 5 simli Bursa kisesi* çaldıklarını ifade etmiştir. Eşyalarının kontrol edilmesi ve bu hususta sual olunmalarını talep etmiştir. Bu şahıslar, o eşyaları almadıklarına dair yemin etmişlerdir. (KŞS, nr. 52, s. 113, h. 3; H. 1142/ M. 1730)

Adana Tüccarı ve Faaliyetleri: Adana-Konya güzergâhında ticarî faaliyet yürütürken haksız yere suçlanan ve eşyası zarar gören bir şahsın hakkını talep etmesi ile alakalı bir belgede, *Adana'dan Konya'ya* giden bir *kervana* sonradan katılmak isteyen şahsın hırsız olduğu iddiasıyla atının ve malının zarar görmesi karşılığında zararına mukabil sulh bedeli olarak 75 kuruş istediğini öğreniyoruz. (KŞS, nr. 53, s. 125, h. 3; H. 1149/ M. 1737) Adana, pamuk yetiştiriciliğinde önem arzeden bir kenttir. Dolayısıyla pamuklu dokuma kentte gelişmiş bir üretim sektörüydü. Kentin adıyla anılan bezin ticarete konu edilmesi de bunun bir göstergesidir. *Adanalı* Ahmet ibn-i Süleyman'ın *Konya*'da ticaret amacıyla bulunduğu esnada, İsmail ibn-i el-Hac Mehmet ile At Pazarı kapısı dahilinde bir ödemedeki kaynaklı tartışma yaşamışlardır. İsmail, Ahmet'i yaralamıştır. Adana bezi satışı sonrasında satış bedeli miktarından kalan 50 kuruşun Ahmet'e ödemesi gereği İsmail'e bildirilmiştir. (KŞS, nr. 44, s. 156, h. 2; H. 1121/ M. 1709)

Güney bölgelerinde sıklıkla rastladığımız bir husus olan *duhan ticareti*, ağırlıklı olarak bu yöre taciri marifetiyle gerçekleştirilirdi. Konyalı bir tacirin Adanalı duhan tüccarından vade ile satın aldığı duhanın satış bedelinin teslim edilmemesinden kaynaklanan bir anlaşmazlık söz konusu olmuştur. Aslen *Adanalı* olup *Konya*'da Hasan Efendi Hanı'nda kalan es-Seyyid Ebubekir Beşe; Mehmet ibn-i Mustafa'ya 1 sene önce 50 kuruş nakit ve 50 kuruşluk *duhan* ile toplamda 100 kuruş teslim edip 3 sene vade şartıyla borcunu teslim etmesi konusunda aralarında bir anlaşma yapmışlardır. Üç senelik vade süresi dolmasına rağmen hala borcun teslimi gerçekleşmemiştir. (KŞS, nr. 45, s. 247, h. 2; H. 1127/ M. 1715)

Filibe Tüccarı ve Faaliyetleri: Konya'da ölen *Filibeli* bir tüccarın varlığından haberdar olmaktadır. (KŞS, nr. 48, s. 222, h. 2; H. 1130/ M. 1718) Başka bir kayda göre *Sofyalı* bir tüccara da Konya'da rastlamaktayız.

Bu tüccarların *Filibe abaları*, *bogasi* üzerine ticarî faaliyet yürütmekte olduklarını ve tüccara borç verecek ekonomik refaha sahip olduklarını ilgili tereke kayıtlarından öğreniyoruz. (KŞS, nr. 57, s. 124, h. 2; H. 1162/ M. 1750)

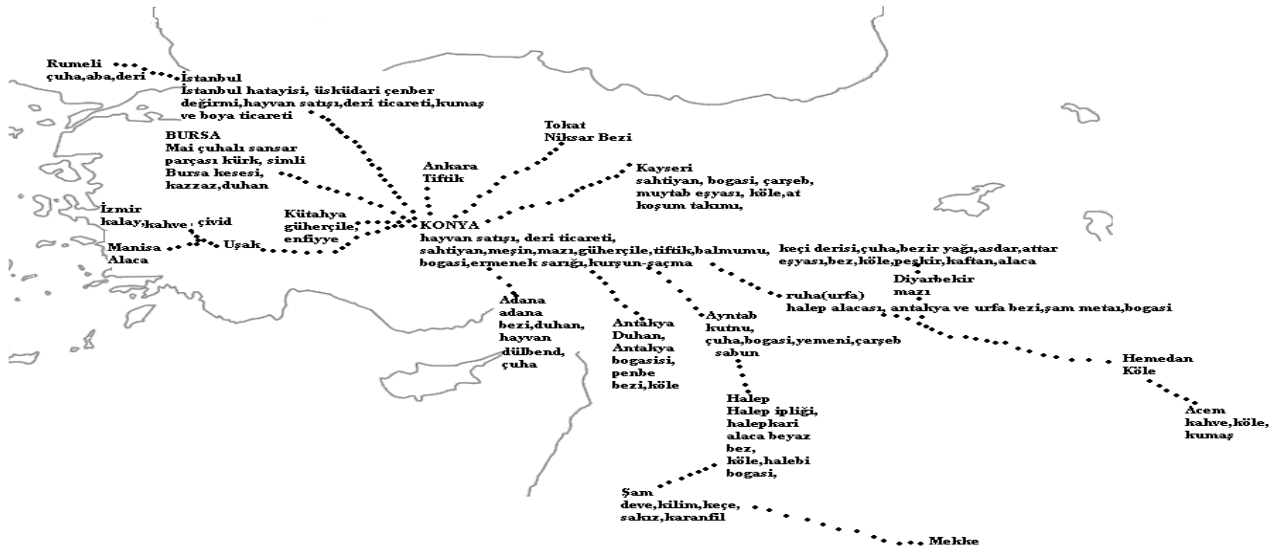
Tokat Tüccarı ve Faaliyetleri: Aslen Tokatlı olup *Konya'da* ticaret için bulunduğu esnada ölen Ali ibn-i Ebubekir adlı şahsın terekesinde yer alan 340 kuruş değerindeki *Niksar bezi* Beytü'l-mal Emîni es-Seyyid el-Hac Mehmet Ağa aracılığıyla ailesine teslim edilmiştir. (KŞS, nr. 45, s. 83, h. 3; H. 1127/ M. 1715)

Tokatlı tüccarların *kafile halinde Konya'ya* geldiklerini öğreniyoruz. 1126/1714'te Tokat'tan gelen bir grup zımmi tüccar, Konya'da hanlarda kahlırlarken içlerinden Serkiz veled-i Tarator ölmüş, terekesinde 758 kuruş değerinde farklı cinsten *kumaş* bulunmuştur. (KŞS, nr. 45, s. 45, h. 89; H. 1126/ M. 1714)

İzmir Tüccarı ve Faaliyetleri: İzmir tüccarının Konya'ya mükâriflerle nakliyat işlemini gerçekleştirdiğini; ancak bu esnada bir yolsuzluk söz konusu olmuş, ticarî meta olarak nakli gerçekleştirilen *yemeni kahve* ziyan olmuştur.

İzmir-Uşak-Konya güzergâhında İzmirli tüccar faaliyet yürütmekteydi. *İzmir'den* es-Seyyid Mustafa ibn-i Mahmut, *deveci taifesinden* Asayir Türkmeni Kara Bey Cemaati'nden Kel Ali ibn-i Abdi'ye; İzmir'den Konya'ya nakletmesi için eşya-yı mütenevviyasını teslim etmiştir. Develere yüklenen eşya *Uşak kazasında* Cafer Ağa Sarayı mahallinde İzmirli tüccarın izni olmadan Kel Ali tarafından arkadaşları İbrahim, Mehmet, Vasıf ve Hüseyin adlı kişilere teslim edilmiş ve bu şahıs, iki gün Konya'ya gelmeyerek eşyanın içerisinde yer alan 103 vukiyelik *Yemeni kahveyi* de ziyan etmiştir. Davacı, bu kahvenin bedelinin kendisine teslim edilmesini talep etmektedir. (KŞS, nr. 57, s. 63, h. 4; H. 1162/ M. 1750)

Tüccardan batılı devletlerin elçileriyle yakından ilgisi olanlar da vardı. Mesela, 1138/1725 tarihli bir sicilde *İzmir sakinlerinden*, *Fransız balyosu tercümanı* Ezarye veled-i Avanos'un *Halep metaı* ile *İzmir'e giderken Konya'da* yüklü develerinden birinin kaybolduğu; vali ve naibin yardımlarıyla yitik deve ve eşyanın bulunduğu anlaşılmaktadır. (KŞS, nr. 50, s. 12, h. 45; H. 1138/ M. 1725) Ayrıca Konya ve çevresinde Osmanlı tabiyetine bağlı büyük tüccardan başka *yabancı tacirler* de bulunuyordu. Bunların büyük bir kısmı mukim olmayıp gelip geçici idi. Konya'da buldukları müddet içinde hanlarda oturlardı. (Küçükdağ, 1989, 162)

Harita 9: 1700-1750 yılları arasında Konya'da Ticareti Yapılan Ürünler ve Güzergâhları

3. BULGU, TARTIŞMA ve SONUÇ

Konya, Anadolu'da kara ticaret yolları güzergâhında kervan ticaretinin önem arz ettiği mevkilerde bulunmaktaydı. Bir de deniz ticareti bağlantı yolu bulunmaktaydı. Konya'dan ticarî nitelikteki her ürün *İzmir, Trabzon veya İstanbul* aracılığıyla nakledilmekteydi. Ulaşım noktasındaki bu niteliği kente uğrayan tüccar açısından da büyük avantaj sağlamaktaydı. Kente Adana, Antakya, Ayntab, Diyarbakır, Maraş, Mardin, Halep, Urfa, Şam, Ankara, Karahisar, Bursa, İstanbul, Kütahya, İzmir, Manisa, Eyalet dahilinden ise Larende, Ermenek dolaylarından tüccarların uğradığı ve faaliyet yürüttüğü görülmektedir. Adana'dan Adana bezi, tütün ve hayvan, Bursa'dan kazzaz, duhan, kumaş, bez, zağferan, köle, kürk, kise; Halep'ten bogasi, bez, köle, sarık, Manisa'dan alaca, Tarsus üzerinden Halebî iplik, Halepkarî beyaz bez, Kütahya'dan güherçile, enfiye, Şam'dan Hicaz güzergâhı üzerinden kilim, keçe, sakız karanfil, hayvan, Hemedan'dan köle, Ruha'dan bogasi, Antakya bezi, Urfa bezi, Halep alacası, Şam metayı, Antakya'dan Antakya bogasisi, Ermenek sarığı, penbe bezi, duhan, Rumeli'den aba ve çuha, Acem diyarından kahve, köle, kumaş; Diyarbekir'den mazı ve kumaş, Kayseri'den köle, çakşır, sahtiyan, bogasi kente getirilip satışı gerçekleştirilen ticarî ürünlerdi.

KAYNAKÇA

Konya Şer'iyeye Sicilleri, 39- 40- 41- 42- 43- 44- 45- 46- 47- 48- 49- 50- 51- 52- 53- 54- 55- 56- 57 nolu defterler

AKTAŞ Cihan 1991, Kılık Kıyafet İktidar-1, (Nehir Yayınları, İstanbul)

BAYKARA Tuncer 1985, Türkiye Selçuklularını Devrinde Konya, (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara)

BOZKURT N, Baktır M, Tekin Z. 1994, Deri, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.IX, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul:174-178)

DEVELİOĞLU Ferit 2011, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, (Aydın Kitabevi, Ankara)

FAROQHI Suraiya 1994, Osmanlılarda Kentler ve Kentliler, 2.Baskı, çev.N.Kalaycıoğlu,(Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul)

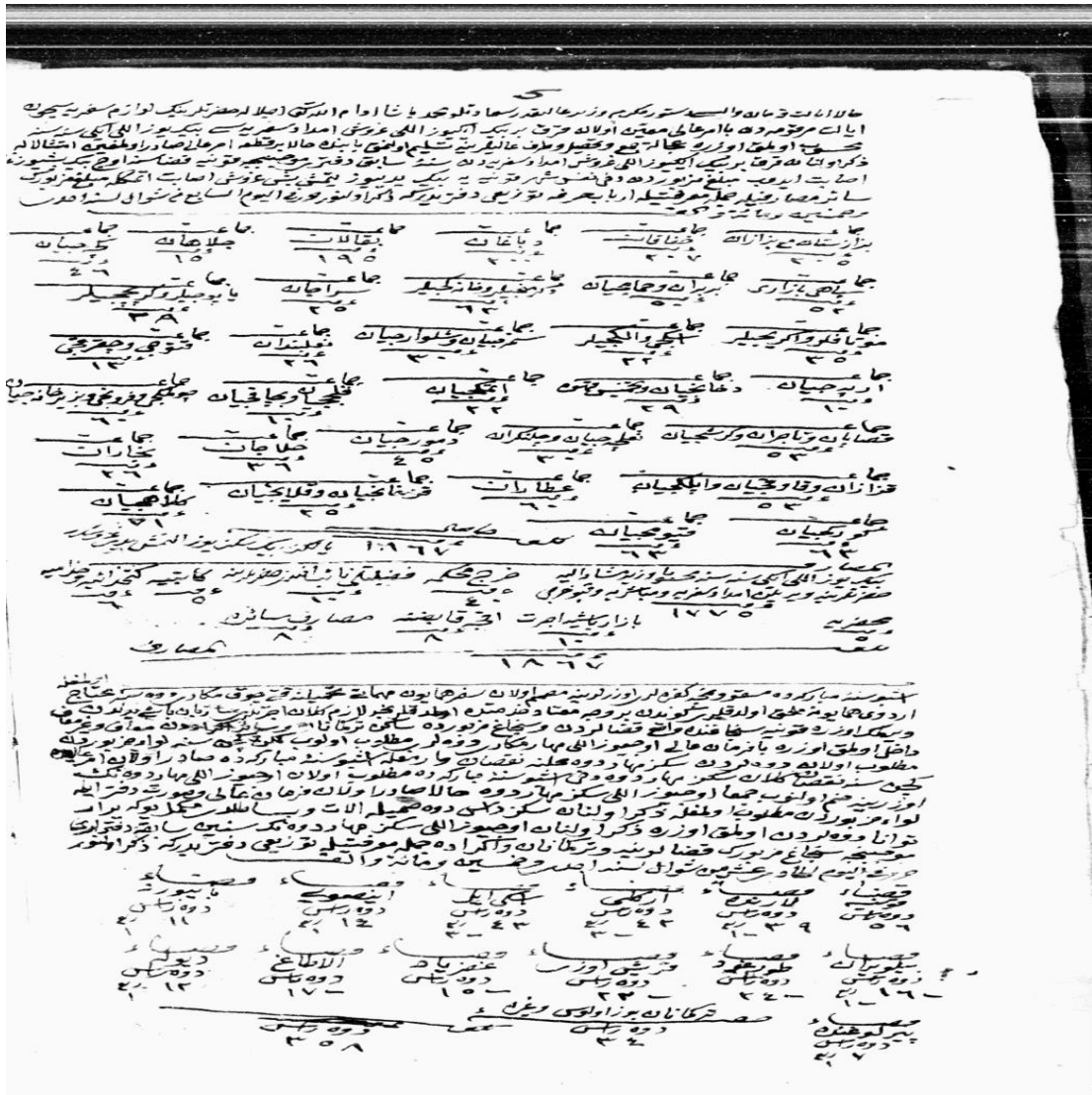
İNALCIK Halil 1969, Capital Formation in the Ottoman Empire, The journal of Economic History/29, (İstanbul:97-140)

KÜTÜKOĞLU Mübühâ S. 1994, Osmanlı İktisadi Yapısı, Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi-I, edit.E.İhsanoğlu,(IRCICA Yayınları (İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, İstanbul)

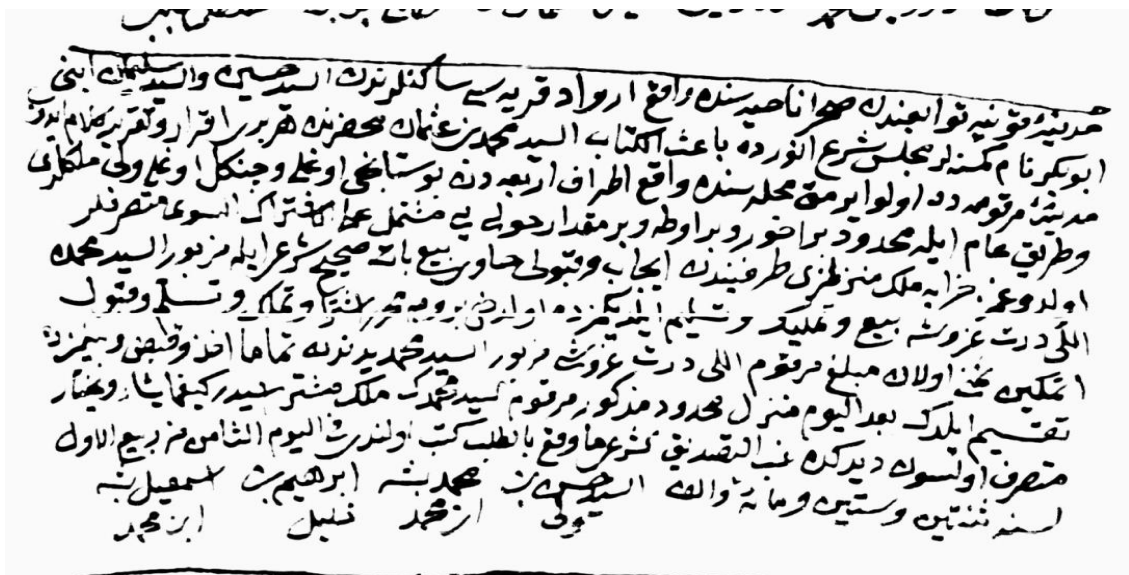
OĞUZOĞLU Yusuf 1980, 17.Yüzyılın İkinci Yarısında Konya Şehir Müesseseleri ve Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerinde Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, DTCF Tarih Anabilim Dalı, Ankara.

EKLER

Belge Örnekleri

Ek-1: Konya 'ya gelen tüccar grubunun faaliyetine dair hüküm örneği (KŞS, nr. 54, s. 5, h. 1; H. 1151/ M. 1739)

Ek-2: Konya'da Tüccarlar arası borç-alacak davası (KŞS, nr. 57, s. 15, h. 1; H. 1159/ M. 1744)